

CIVILINĖS SAUGOS ATMINTINĖ ŪKIO SUBJEKTAMS, KITOMS ĮSTAIGOMS

I. KAS YRA CIVILINĖ SAUGA

Civilinė sauga – veikla, apimanti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų ir gyventojų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, veiksmus joms gresiant ar susidarius, ekstremaliųjų situacijų likvidavimą ir jų padarinių šalinimą.

Civilinė sauga organizuojama visoje Lietuvoje, ji apima visus asmenis, esančius Lietuvos Respublikos teritorijoje, todėl civilinės saugos teisiniai santykiai yra reglamentuojami **Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymu**.

Civilinė sauga, arba tiesiog – žmogaus sauga – yra neatsiejama gyvenimo dalis. Poreikis jaustis ir būti saugiam yra vienas bazinių žmogaus poreikių, todėl anksčiau ar vėliau kiekvienas mūsų susimąsto apie galimas nelaimes ir užduoda sau (arba kitiems) klausimą – ką reikėtų daryti jeigu?..

Gebėjimas pasirengti ir tinkamai pasielgti yra ne tik civilinės saugos specialistų privilegija. Civilinė sauga – tai visų institucijų ir gyventojų pasirengimas ekstremaliosioms situacijoms bei veiksmai joms gresiant ar susidarius.

II. CIVILINĖS SAUGOS SISTEMA

Viena institucija negali sėkmingai ir efektyviai vykdyti civilinės saugos veiklą: planuoti ir įgyvendinti prevencines priemones, pasirengti reaguoti į įvairaus pobūdžio įvykius ar ekstremaliąsias situacijas, atlikti įvairius gelbėjimo ir padarinių likvidavimo darbus. Atsižvelgiant į įvykio pobūdį ir iškilusius ekstremaliosios situacijos valdymo uždavinius, reaguojančios į įvykių institucijos gali būti labai įvairios, todėl yra numatytos funkcijos ir pareigos visoms Lietuvoje veikiančioms valstybės, savivaldybių institucijoms, ūkio subjektams bei kitoms įstaigoms. **Funkcijų ir pareigų civilinės saugos srityje bei jas vykdančių subjektų visuma vadinama civilinės saugos sistema.**

Kas turi būti daroma ūkio subjektuose, kitose įstaigose?

Ūkio subjektuose, kitose įstaigose turi būti imamasi ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių, organizuojamos darbuotojų civilinės saugos pratybos ir mokymas, darbuotojai aprūpinami asmeninės apsaugos priemonėmis. Gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai, darbuotojai turi būti nedelsiant perspėjami, organizuojamas jų evakuavimas ir reikalingi gelbėjimo darbai. Ūkio subjektai, kitos įstaigos, kurių vykdoma veikla gali sukelti ekstremaliąją situaciją, taip pat kuriuose pagal vykdomos veiklos pobūdį nuolatos ar laikinai būna žmonių, kurių teritorijoje yra kultūros paveldo objektai bei miškų urėdijos turi atlikti galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę bei parengti ekstremaliųjų situacijų valdymo planą.

Ekstremaliųjų situacijų atvejais savivaldybės administracijos direktoriaus reikalavimu ūkio subjektai, kitos įstaigos teikia turimus materialinius išteklius, atlieka privalomus darbus, būtinus ekstremaliajai situacijai likviduoti ir jos padariniams šalinti.

!!! Ūkio subjektų ir kitų įstaigų vadovai atsako už civilinės saugos parengtį vadovaujamame objekte.

Ūkio subjektų ir kitų įstaigų veiklą civilinės saugos srityje galima suskirstyti į keturis etapus:

- ✓ ekstremaliųjų situacijų prevencija;
- ✓ parengtis galimiems įvykiams, ekstremaliesiems įvykiams ar ekstremaliosioms situacijoms;
- ✓ reagavimas į įvykius, ekstremaliuosius įvykius ir ekstremaliąsias situacijas;
- ✓ įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų padarinių šalinimas.

!!! *Atkreiptinas dėmesys, kad daugumoje civilinę saugą reglamentuojančių teisės aktų minimos priemonės ir veiksmai, kurių bus imamasi tik susidarius ekstremaliajai situacijai, tačiau svarbu suprasti, kad ekstremalioji situacija visada bus ekstremaliojo įvykio, „pasekmė“, t. y. ji susidarys ekstremaliojo įvykio pasėkoje.*

III. KUO SKIRIASI ĮVYKIS, EKSTREMALUSIS ĮVYKIS IR EKSTREMALIOJI SITUACIJA

Įvykis – ekstremaliojo įvykio kriterijų neatitinkantis, nepasiekęs gamtinis, techninis, ekologinis ar socialinis įvykis, keliantis pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, jų socialinėms sąlygoms, turtui ir (ar) aplinkai.

Ekstremalusis įvykis – nustatytus kriterijus atitinkantis, pasiekęs ar viršijęs gamtinis, techninis, ekologinis ar socialinis įvykis, kuris kelia pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, jų socialinėms sąlygoms, turtui ir (ar) aplinkai.

Ekstremalioji situacija – dėl ekstremaliojo įvykio susidariusi padėtis, kuri gali sukelti staigų didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai arba gyventojų žūtį, sužalojimą ar padaryti kitą žalą.

Ekstremaliojo įvykio kriterijai – stebėjimais ir skaičiavimais nustatyti arba tarptautinėje praktikoje naudojami fizikiniai, cheminiai, geografiniai, medicininiai, socialiniai ar kiti įvykio mastą, padarinius ar faktą apibūdinantys dydžiai arba aplinkybės (kritinės ribos), kuriuos atitinkantis, pasiekęs ar viršijęs įvykis laikomas ekstremaliuoju.

Ne kiekvienas ekstremalusis įvykis sukelia ekstremaliąją situaciją. Jeigu ekstremaliojo įvykio neigiamas poveikis (padariniai) išplito už įvykio ribų ir situacija atitinka bent vieną ekstremaliųjų situacijų skelbimo sąlygų, paveiktoje teritorijoje gali būti skelbiama ekstremalioji situacija.

Ekstremalioji situacija tai yra tam tikra teisinė padėtis, kuri įsigalioja tik po sprendimo ją paskelbti.

!!! *Atkreiptinas dėmesys, kad susidariusi situacija laikoma ekstremaliąja situacija ne tada, kai yra daug nukentėjusiųjų, patirti ar prognozuojami dideli nuostoliai, o tik tada, kai atitinkami pareigūnai priima oficialų sprendimą konkrečią situaciją laikyti ekstremaliąja. Tam, kad tam tikra situacija būtų laikoma ekstremaliąja yra sukurtas visas ekstremaliosios situacijos skelbimo mechanizmas.*

Ekstremaliosios situacijos paskelbimas yra būtina sąlyga, kad civilinės saugos sistema galėtų veikti visa apimtimi. Ekstremaliosios situacijos paskelbimas sudaro galimybę pasitelkti ekstremaliosios situacijos valdymui reikalingus papildomus išteklius, priimti svarbius sprendimus dėl gyventojų apsaugos organizavimo.

IV. EKSTREMALIŪJŲ SITUACIJŲ PREVENCIJA

Ekstremaliųjų situacijų prevencija – kryptingai vykdoma pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms priemonių visuma, kad būtų išvengta ekstremaliųjų situacijų arba mažėtų jų galimybė, o susidarius ekstremaliajai situacijai būtų kuo mažiau pakenkta gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų veiklai, turtui ir aplinkai.

Kitaip tariant, prevencija – tai teisinės, organizacinės bei techninės priemonės, kurios sudaro galimybę išvengti staigių, netikėtų nelaimių ar tragiškų įvykių, arba užtikrinti, kad jiems susidarius būtų patirti kuo mažesni nuostoliai.

Ekstremaliųjų situacijų prevenciją sudaro kompleksas nuolat vykdomų priemonių, tokių kaip:

- ✓ ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planavimas ir vykdymas;
- ✓ civilinės saugos mokymų ūkio subjektuose ir kitose įstaigose organizavimas ir vykdymas, bei nustatytas kategorijas atitinkančių ūkio subjektų ir kitų įstaigų darbuotojų dalyvavimas

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Ugniagesių gelbėtojų mokyklos arba priešgaisrinėse gelbėjimo valdybose organizuojamuose civilinės saugos kursuose;

✓ *dalyvavimas gyventojų švietimui civilinės saugos srityje skirtuose renginiuose ir kituose tiksliniuose projektuose;*

✓ *civilinės saugos pratybų organizavimas ir dalyvavimas savivaldybės administracijos organizuojamose pratybose (jei ūkio subjektui ar kitai įstaigai savivaldybės ekstremaliosios situacijos likvidavimo atveju savivaldybės administracija yra numachiusi konkrečias užduotis).*

Ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planavimas ir vykdymas

Ūkio subjektai ir kitos įstaigos, kurie atitinka Kriterijus ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms, kurių vadovai turi organizuoti ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimą, derinimą ir tvirtinimą, ir ūkio subjektai, kurių vadovai turi sudaryti ekstremaliųjų situacijų operacijų centrą, turi rengti ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planą.

Ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planas – tai dokumentas, kuriame numatomos priemonės ir (ar) veiksmai, kuriuos įgyvendinus, būtų užtikrinta, kad neįvyks įvykis ar ekstremalusis įvykis, kuris galėtų įvykti, jei minėtų priemonių ir (ar) veiksmų nebūtų imtasi arba, net jei minėtas įvykis ir įvyks, įgyvendintų prevencijos priemonių ir (ar) veiksmų dėka, bus patirti mažesni nuostoliai palyginus su nuostoliais, kurie būtų patirti nesiėmus prevencijos priemonių ir (ar) veiksmų.

Ūkio subjektai ir kitos įstaigos plane numato ir vykdo prevencijos priemones:

✓ skirtas gresiančioms ekstremaliosioms situacijoms, nustatytoms atlikus galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę, išvengti arba jų susidarymo galimybėms sumažinti, o joms susidarius – padariniams sumažinti;

✓ susijusias su darbuotojų civilinės saugos mokymu ir pratybomis;

✓ skirtas darbuotojams apie vidinius ir išorinius pavojus, galinčius daryti neigiamą poveikį gyventojų sveikatai ar gyvybei, turtui ar aplinkai, taip pat prevencijos priemones ir veiksmus, gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms, informuoti ir šviesti.

!!! Ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonės planuojamos tiems galimiems pavojams, kurie atlikus ūkio subjekto, kitos įstaigos galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę įvertinti kaip turintys labai didelę, didelę ar vidutinę riziką. Planas tvirtinamas 3 metams. Plane turi būti nurodyti tikslai, prevencijos priemonės jiems pasiekti, atsakingieji vykdytojai, įgyvendinimo terminai, nustatyti vertinimo kriterijai ir jų reikšmės, pagal kuriuos bus įvertintas tikslų įgyvendinimas.

Ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planai tikslinami ir iš naujo atliekama galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizė per vienerius metus:

✓ atsiradus naujiems pavojams,

✓ pasikeitus civilinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams,

✓ pertvarkius ar modernizavus įrenginius, technologinius procesus,

✓ įvykus kitiems pokyčiams, didinantiems pavojų ar ekstremaliųjų situacijų riziką ir mažinantiems darbuotojų saugumą.

Atlikus ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę, ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai turi būti supažindinti su pavojais, kurie gali iškilti darbo vietoje darbo metu, su suplanuotomis prevencijos priemonėmis, padėsiančiomis išvengti galimų pavojų bei pagal kompetenciją įtraukti į prevencinių priemonių įgyvendinimą.

!!! Atkreiptinas dėmesys, kad ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai turi būti ne tik supažindinti su veiksmais ir priemonėmis, kurių jie turi imtis gresiant ar atsitikus nelaimėi, bet ir apmokyti kaip tuos iš anksto suplanuotus veiksmus ir priemones tinkamai atlikti.

Ūkio subjektų, kitų įstaigų ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių vykdymą kontroliuoja savivaldybės administracijos direktorius.

Civilinės saugos mokymų ūkio subjektuose ir kitose įstaigose organizavimas ir vykdymas

Civilinės saugos mokymo paskirtis – mokyti ir rengti visuomenę, kaip elgtis gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms, skatinti visuomenės pasitikėjimą civilinės saugos sistemos veikla bei stiprinti civilinės saugos sistemos parengtį Lietuvos Respublikoje.

Siekiant, kad ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai būtų pasirengę veikti nelaimės atveju, būtina juos galimiams veiksams parengti iš anksto.

Darbuotojų civilinės saugos mokymą organizuoja ūkio subjekto, kitos įstaigos vadovas arba jo įgaliotas asmuo. Organizuojant civilinės saugos mokymą darbo vietoje ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje turi būti sudarytas darbuotojų civilinės saugos mokymo planas ir mokymo tvarkos aprašas, kuriame reikia aprašyti darbuotojų mokymo organizavimo ir praktinių įgūdžių tikrinimo tvarką.

Civilinės saugos mokymą darbo vietoje sudaro:

- ✓ mokymasis vadovaujantis Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus patvirtintomis tipinėmis civilinės saugos mokymo programomis (*Darbuotojų civilinės saugos mokymui pagal tipines programas darbo vietoje kasmet turi būti skiriamos ne mažiau kaip 2 akademinės valandos. Mokymas yra įforminamas protokolu, kurį pasirašo ūkio subjekto, kitos įstaigos vadovas ar jo įgaliotas asmuo ir asmuo, vykdeš mokymą. Atsižvelgiant į aktualijas ar ūkio subjekto, kitos įstaigos specifiką, galima pasirinkti ir kitas civilinės saugos temas ir (ar) ilginti numatytą mokymo trukmę*);
- ✓ mokymasis veikti vadovaujantis ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo planu (jei ūkio subjektas ar kita įstaiga privalo rengti tokį planą) (*Ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai turi būti ne tik iš anksto supažindinami su ekstremaliųjų situacijų valdymo plane jiems priskirtomis funkcijomis, bet ir apmokyti kaip tinkamai jas įgyvendinti*);
- ✓ mokymasis veikti vadovaujantis savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planu, jei ūkio subjektas ar kita įstaiga turi vykdyti jame nurodytus civilinės saugos uždavinius (*Ūkio subjektams savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane gali būti numatyti uždaviniai, susiję su jiems priklausančių patalpų panaudojimu gyventojų kolektyvinei apsaugai, materialinių ir žmogiškųjų išteklių telkimo organizavimu. Atsižvelgiant į tai, ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai turi būti iš anksto apmokyti kaip reikėtų elgtis gavus savivaldybės administracijos direktoriaus nurodymą organizuoti ūkio subjektui ar kitai įstaigai priklausančių patalpų pritaikymą gyventojų kolektyvinei apsaugai, telkti materialinius ar žmogiškuosius išteklius*).

Ūkio subjektų, kitų įstaigų vadovai arba jų įgalioti atstovai, taip pat už civilinę saugą atsakingi asmenys privalo išklausti Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos nustatytą civilinės saugos mokymo programos kursą Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento Ugniagesių gelbėtojų mokykloje arba apskrities priešgaisrinėje gelbėjimo valdyboje.

Į civilinės saugos kursus būtina registruotis iš anksto pagal kursus organizuojančios įstaigos nustatytą tvarką. Civilinės saugos kursai yra skirstomi į įvadinius ir tęstinius civilinės saugos kursus. Asmenys, neturintys žinių civilinės saugos srityje, turi išklausti įvadinius civilinės saugos kursus. Išklautus kursus įgyjamas civilinės saugos kursų baigimo pažymėjimas, kuris galioja nustatytą laikotarpį. Pažymėjimo galiojimo trukmė priklauso nuo kursų klausytojų kategorijos. Atsižvelgiant į tai, kad tęstiniai civilinės saugos kursai skirti pagilinti žinias konkrečioje civilinės saugos srityje, pvz. išmokti atlikti galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę ir rengti ekstremaliųjų situacijų valdymo planus, nebūtina laukti kada baigsis įvadinių civilinės saugos kursų metu įgyto pažymėjimo galiojimo laikas, kitaip tariant mokytis galima visada, kada tik jaučiate žinių, kurioje nors konkrečioje civilinės saugos srityje, stygių.

Ūkio subjektai ir kitos įstaigos išlaidas, susijusias su civilinės saugos mokymu, numato metinėje išlaidų sąmatoje.

Dalyvavimas gyventojų švietimui civilinės saugos srityje skirtuose renginiuose ir kituose tiksliniuose projektuose

Gyventojų civilinės saugos švietimas organizuojamas savivaldybėse, taikant įvairias švietimo formas: kursus, seminarus, paskaitas, nuotolinį švietimą, žiniasklaidos priemonėmis perteikiamas šviečiamojo pobūdžio programos, organizuotą savišvietą, mokomuosius renginius ir kita. Gyventojų civilinės saugos švietimo tikslinius projektus organizuoja savivaldybės, bendradarbiaudamos su priešgaisrinėmis gelbėjimo valdybomis ir kitais švietimo socialiniais partneriais.

!!! Žinojimas saugo: dalyvaukime organizuojamuose renginiuose, projektuose, pasirenkime iš anksto, kad būtume saugesni! Bet kurioje ekstremalioje situacijoje svarbiausia yra napanikuoti. Kad galėtume apsaugoti save ir savo artimuosius įvairių nelaimių metu, tuo turime pasirūpinti iš anksto. Apie tai daug naudingos informacijos gyventojai gali rasti Lietuvos pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms interneto svetainėje www.lt72.lt.

Civilinės saugos pratybų organizavimas ir dalyvavimas savivaldybės administracijos organizuojamose pratybose

Civilinės saugos pratybos organizuojamos norint patikrinti ūkio subjekto ar kitos įstaigos parengtį. Pratybų metu tikrinami veiksmai ir procedūros, numatytos ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose. Už ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojų pratybų organizavimą atsakingas ūkio subjekto ar kitos įstaigos vadovas arba jo įgaliotas asmuo.

Ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje organizuojamos šių tipų civilinės saugos pratybas:

- ✓ *funkcinės* pratybos (ne rečiau kaip kas 2 metai), kurių metu išbandomos specifinės funkcijos, numatytos ekstremaliųjų situacijų valdymo plane (darbuotojų ar lankytojų perspėjimas, evakuacija ir kt.);
- ✓ *stalo* pratybos (ne rečiau kaip 1 kartą per metus, išskyrus tuos metus, kai rengiamos funkcinės pratybos), kurių metu aptariamas pratybų aprašyme pateikto įvykio, ekstremaliojo įvykio ar ekstremaliosios situacijos valdymas, padarinių likvidavimas, pratybose dalyvaujantys civilinės saugos sistemos subjektų atstovai tarpusavyje tikslina, tobulina ir derina reagavimo ir padarinių šalinimo veiksmus.

Organizuojant ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojų pratybas, ūkio subjekto ar kitos įstaigos vadovas ar jo įgaliotas asmuo:

- ✓ nustato pratybų tipą;
- ✓ numato pratybų pavadinimą;
- ✓ iškelia pratybų tikslus;
- ✓ numato pratybų dalyvius;
- ✓ numato pratybų vertintojus;
- ✓ paskiria pratybų vadovą;
- ✓ sudaro pratybų rengimo grupę.

!!! Pratybų dalyviai yra civilinės saugos sistemos subjektai, turintys reaguoti į numatytą pratybų situaciją, kitaip tariant, ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai ir civilinės saugos subjektų, dalyvaujančių pratybų metu imituojamoje situacijoje, jos valdyme, atstovai.

Pratybų vadovas vadovauja pasirėngimui pratyboms, pratybų eigai, vertinimui ir ataskaitos rengimui. Pratybų rengimo grupė rengia pratyboms organizuoti, vykdyti ir vertinti reikalingus dokumentus ir priemones, pratybų metu koordinuoja pratybų eigą, teikia informaciją pratybų vadovui ir dalyviams, rengia pratybų ataskaitą.

Pratybų rengimo grupės nariai gali būti pratybas organizuojančio ūkio subjekto ar kitos įstaigos specialistai ir (arba) pratybose dalyvaujančių civilinės saugos sistemos subjektų atstovai.

!!! Nepamirškite, kad pratybos negali būti organizuojamos neturint pratybų scenarijaus, kuris yra svarbiausias pratybų organizavimo dokumentas.

Pratybų vertintojais gali būti kviečiami panašioje srityje veiklą vykdančių ūkio subjektų arba kitų įstaigų atstovai (pvz. jei pratybos organizuojamos vaikų darželyje, tai jų stebėtojais gali būti pasirinkti kito vaikų darželio darbuotojai), institucijos, atliekančios ūkio subjekto ar kitos įstaigos priežiūrą civilinės saugos srityje atstovai ar kitų civilinės saugos sistemos subjektų atstovai.

Pratybų vadovas ir pratybų vertintojai pratybų metu vertina pratybų dalyvių pasirengimą reaguoti ir valdyti pratybų metu imituojamą situaciją, galimybes ir gebėjimus pasiekti numatytus pratybų tikslus. *!!! Pratybų vertinimui rekomenduojama pasirengti vertinimo anketas, kurių pagalba būtų galima atlikti pratybų kiekybinį ir kokybinį įvertinimą, kitaip tariant įvertinti ar laiku ir tinkamai buvo sureaguota į galimą situaciją, ar pratybų dalyviai žinojo savo funkcijos konkrečios situacijos atveju ir ar gebėjo tinkamai jas atlikti ir kt.*

Pasibaigus pratyboms rengiama pratybų ataskaita, kurioje:

- ✓ aprašoma pratybų eiga;
- ✓ įvertinami pratybų rezultatai (įvertinama ar buvo pasiekti pratyboms išskelti tikslai, ar pratybų dalyviai buvo pasirengę veikti pratybų metu imituojamos situacijos atveju, pateikiamas bendras pratybų įvertinimas);
- ✓ pateikiamos rekomendacijos ir pasiūlymai dėl pratybų dalyvių parengties ekstremaliosioms situacijoms tobulinimo.

Pratybų ataskaita rašoma laisva forma.

Pratybų vadovas per 10 darbo dienų po pratybų pateikia pratybų ataskaitą pratybas organizavusio ūkio subjekto ar kitos įstaigos vadovui, kuris pateiktą ataskaitą patvirtina ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo ataskaitos patvirtinimo pateikia ją:

- ✓ pratybų dalyviams;
- ✓ ūkio subjekto, kitos įstaigos steigėjui ir savivaldybės administracijos direktoriui (jo prašymu).

!!! Ūkio subjektas ar kita įstaiga taip pat gali dalyvauti savivaldybės ar net valstybės lygio pratybose, kurių metu, imituojant savivaldybės ar valstybinio lygio ekstremaliąją situaciją, jie privalėtų atlikti jiems savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane numatytas funkcijas ekstremaliosios situacijos metu, tokias kaip ūkio subjektui ar kitai įstaigai priklausančių patalpų pritaikymo gyventojų kolektyvinei apsaugai užtikrinti, materialinių ir žmogiškųjų išteklių telkimo organizavimas ir pan.

V. PARENGTIS GALIMIEMS ĮVYKIAMS, EKSTREMALIESIEMS ĮVYKIAMS AR EKSTREMALIOSIOMS SITUACIJOMS

Civilinės saugos sistemos parengtis – civilinės saugos sistemos subjektų pasirengimas reaguoti į susidariusią ekstremaliąją situaciją.

!!! Kitaip tariant, parengtis galimiems įvykiams, ekstremaliesiems įvykiams ar ekstremaliosioms situacijoms – tai iš anksto suplanuotų priemonių ir veiksmų, kurių bus imtasi įvykus įvykiui, ekstremaliajam įvykiui ar susidarius ekstremaliajai situacijai, visuma.

Ūkio subjektų ir kitų įstaigų vadovai atsako už civilinės saugos parengtį vadovaujamame objekte.

Ūkio subjekto ar kitos įstaigos parengtį galimiems įvykiams, ekstremaliesiems įvykiams ar ekstremaliosioms situacijoms sudaro:

- ✓ ūkio subjekto, kitos įstaigos galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės atlikimas, ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plano, rengimas, dalyvavimas rengiant savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planą;
- ✓ darbuotojų evakavimo organizavimo tvarkos nustatymas ir darbuotojų supažindinimas su ja;
- ✓ darbuotojų perspėjimo ir informavimo apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją tvarka;
- ✓ darbuotojų ir gyventojų kolektyvinės apsaugos organizavimo planavimas;
- ✓ darbuotojų aprūpinimas asmeninės apsaugos priemonėmis.

Ūkio subjekto, kitos įstaigos galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės atlikimas. Ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plano rengimas

Norint parengti ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, pirmiausia reikia atlikti galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę.

Galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės tikslas – nustatyti galimus pavojus, įvertinti ekstremaliųjų situacijų rizikos (toliau – rizika) lygį ir numatyti rizikos valdymo priemones, sumažinančias galimų pavojų kilimo tikimybę, galimus padarinius ir pagerinančias didelės rizikos ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo galimybes.

Galimas pavojus suprantamas kaip galimų įvykių, ekstremaliųjų įvykių, ekstremaliųjų situacijų keliamo grėsmė gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui ir (arba) aplinkai.

Ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo planas rengiamas pavojams, kurių rizika įvertinta kaip labai didelė ir didelė.

Ekstremaliųjų situacijų valdymo plano tikslas – padėti ūkio subjekto, kitos įstaigos vadovui organizuoti ir koordinuoti įvykių likvidavimą ir jų padarinių šalinimą.

Ekstremaliųjų situacijų valdymo plane aprašomi veiksmai ir priemonės turi užtikrinti maksimalią ūkio subjekto, kitos įstaigos parengtį veikti kiekvieno pavojaus atveju.

Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane gali būti numatyti uždaviniai, susiję su jiems priklausančių patalpų panaudojimu gyventojų kolektyvinei apsaugai, materialinių ir žmogiškųjų išteklių telkimo organizavimu. Atsižvelgiant į tai, ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai turi būti iš anksto apmokyti kaip reikėtų elgtis gavus savivaldybės administracijos direktoriaus nurodymą organizuoti ūkio subjektui ar kitai įstaigai priklausančių patalpų pritaikymą gyventojų kolektyvinei apsaugai, telkti materialinius ar žmogiškuosius išteklius.

Darbuotojų evakavimo organizavimo tvarkos nustatymas ir darbuotojų supažindinimas su ja

Gyventojų evakavimas – dėl gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos organizuotas gyventojų perkėlimas iš teritorijų, kuriose pavojinga gyventi ir dirbti, į kitas teritorijas, laikinai suteikiant jiems gyvenamąsias patalpas.

Gyventojų evakavimas - vienas iš pagrindinių gyventojų apsaugos būdų gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai. Gyventojai gali būti evakuojami gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai, taip pat įvedus karo padėtį.

Gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai, arba gavę Vyriausybės ekstremalių situacijų komisijos siūlymą, sprendimą evakuoti gyventojus priima:

- ✓ ūkio subjektų ar įstaigų vadovai – kai gyventojai evakuojami iš ūkio subjektui (įstaigai) priklausančios teritorijos ir pastatų;
- ✓ savivaldybės administracijos direktorius – kai gyventojai evakuojami vienos savivaldybės teritorijoje;
- ✓ kai gyventojai evakuojami iš vienos savivaldybės teritorijos į kitos (gretimos ar negretimos) savivaldybės teritoriją, – sprendimą priima savivaldybės, iš kurios teritorijos evakuojami gyventojai, administracijos direktorius, suderinęs su savivaldybės, į kurios teritoriją evakuojami gyventojai, administracijos direktoriumi ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos.

Įvedus karo padėtį, gyventojų evakavimą skelbia Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

!!! Ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojams svarbu žinoti du dalykus – kokia yra evakavimo iš ūkio subjekto, kitos įstaigos tvarka įvykus nelaimę pačiame ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje ir kaip elgtis

atitinkamiems pareigūnams, savivaldybės administracijos direktoriui paskelbus dalies ar net visų savivaldybės gyventojų evakuaciją.

Ūkio subjektui, kitai įstaigai rengiant ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų evakavimosi iš ūkio subjekto, kitos įstaigos tvarką, rekomenduojama:

- ✓ numatyti darbuotoją, kuris gavęs informaciją apie gresiančią ar įvykusią įvykį, ekstremalų įvykį ūkio subjekte, kitoje įstaigoje, būtų įpareigotas perduoti informaciją visiems ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojams ir lankytojams. Jei manote, kad vienam darbuotojui būtų sudėtinga informuoti visus ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojus ir lankytojus, rekomenduojame parengti informacijos apie gresiančią ar susidariusią nelaimę perdavimo schemą, kurioje būtų nurodyta kas ką turi informuoti. Rengiant informacijos perdavimo tvarką, be už informacijos perdavimą atsakingų asmenų, būtina nurodyti ryšio priemones, kuriomis bus perduodama informacija ir kontaktinius duomenis, kuriais pasinaudojus būtų galima užtikrinti visų darbuotojų ir lankytojų savalaikį informavimą;
- ✓ paskirti darbuotoją (-us), kuris (-ie) būtų atsakingas (-i) už evakavimo organizavimą ir koordinavimą, t. y. darbuotoją (-us), kuris (-ie) turėtų užtikrinti, kad visi ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojai būtų informuoti apie organizuojamą evakavimą, ir kad pats evakavimas vyktų sklandžiai, be sumaišties;
- ✓ numatyti ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų, kurie buvo evakuoti iš ūkio subjekto, kitos įstaigos pastato (teritorijos) surinkimo vietą, kurioje visi evakuoti darbuotojai būtų suskaičiuojami, t. y. patikrinama ar visi darbuotojai paliko patalpas, teritoriją.

!!! Kad evakavimas vyktų organizuotai, būtina darbuotojus iš anksto supažindinti su evakavimosi iš ūkio subjekto, kitos įstaigos tvarka bei organizuoti civilinės saugos pratybas, kurių metu darbuotojai įgytų ar patobulintų praktinius evakavimosi įgūdžius.

!!! Primename, kad ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų evakavimo tvarka yra viena iš ūkio subjekto, kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plano dalių.

Kai organizuojamas evakavimas iš vienos savivaldybės teritorijos į kitą arba iš vienos savivaldybės į kitą, tiek ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojai, tiek kiti gyventojai, vykdo atitinkamų pareigūnų nurodymus, kurie perduodami per visuomenės informavimo priemones (apie gyventojų perspėjimą ir informavimą skaitykite sekančiame skyrelyje).

Kai ekstremaliosios situacijos pobūdis nereikalauja dozimetrinės kontrolės arba sanitarinio švarinimo, kitaip tariant, jei nėra užterštumo radioaktyviosiomis arba cheminėmis medžiagomis, gyventojai iš gyvenamosios arba darbo vietos (priklausomai nuo to, kur jie tuo metu yra) evakuojami arba evakuojasi savarankiškai iki gyventojų priėmimo punktų.

Kai ekstremaliosios situacijos pobūdis reikalauja dozimetrinės kontrolės arba sanitarinio švarinimo, gyventojai iš gyvenamosios arba darbo vietos evakuojami arba evakuojasi savarankiškai per tarpinius gyventojų evakavimo punktus, kuriuose atliekama gyventojų ir transporto priemonių užterštumo kontrolė ir švarinimas.

!!! Paskelbus evakavimo pradžią, per visuomenės informavimo priemones skelbiama informacija kur yra numatyti gyventojų surinkimo, tarpiniai evakavimo ir priėmimo punktai bei elgesio, gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos metu (tuo pačiu ir organizuojamo evakavimo metu), rekomendacijos.

Darbuotojų perspėjimo ir informavimo apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją tvarka

Gyventojų informavimas ir perspėjimas apie nelaimes – gyvybiškai svarbus veiksmas. Tinkamai ir laiku suteikta informacija suteikia galimybę išvengti pavojaus ar sušvelninti jo pasekmes bei tinkamai sureaguoti, o išankstinis perspėjimas leidžia ne tik pasirengti, bet ir mažina pavojaus laukimo baimę.

Lietuvoje veikia gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema. **Perspėjimo sistema** – visuma organizacinių ir techninių priemonių, kuriomis perspėjami gyventojai, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, kitos įstaigos ir ūkio subjektai apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją ir išplatinama valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų turima arba joms skirta informacija, kuri leistų imtis priemonių, siekiant išvengti galimos žalos arba ją sušvelninti. Visuomenė gali būti perspėjama įvairiais būdais: jungiamos civilinės saugos sirenos, siunčiami trumpieji pranešimai tiesiogiai į gyventojų mobiliuosius telefonus, skelbiami pranešimai šalies žiniasklaidoje, interneto svetainėse, socialiniuose tinkluose. Į ekstremaliojo įvykio teritoriją gali būti siunčiami automobiliai, turintys garso stiprinimo įrangą, o į atokių gyvenviečių gyventojai gali būti perspėjami per pasiuntinius.

!!! Ūkio subjekto, kitos įstaigos vadovas arba jo įgaliotas asmuo, nedelsdamas perspėja darbuotojus apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją.

!!! Primename, kad ūkio subjektas, kita įstaiga, siekdami pasirengti galimai nelaimėi, turi iš anksto pasirengti ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų perspėjimo apie gresiantį įvykį, ekstremalųjį įvykį tvarką, kuri gali būti ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų evakavimo organizavimo tvarkos dalis arba kaip atskira tvarka. Ši tvarka, kaip ir ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų evakavimo organizavimo tvarka, yra ūkio subjekto, kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plano dalis.

Darbuotojų ir gyventojų kolektyvinės apsaugos organizavimo planavimas

Visose savivaldybėse yra numatyti statiniai, kurie esant reikalui būtų panaudojami kolektyvinei gyventojų apsaugai. Apie tai, kur yra artimiausi kolektyvinės apsaugos statiniai galima sužinoti savivaldybių skelbiamuose kolektyvinės apsaugos statinių sąrašuose.

Kolektyvinės apsaugos statinys – statinys ar patalpa, kurią ekstremaliųjų situacijų ar karo metu galima pritaikyti gyventojams apsaugoti nuo atsiradusių gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksnių.

Kolektyvinės apsaugos statiniai numatomi ūkio subjektuose ir kitose įstaigose, kuriuose:

- ✓ *turi būti užtikrinta technologinio proceso normali veikla arba jo saugus funkcionavimas ekstremaliųjų situacijų ar karo metu;*
- ✓ *vienu metu dirba arba nuolat būna daugiau kaip 200 asmenų;*
- ✓ *užtikrinamas gyvybiškai svarbių paslaugų teikimas gyventojams: medicininis aptarnavimas, pagrindinių maisto produktų gamyba, transporto ir ryšių paslaugos, elektros, šilumos, dujų, vandens tiekimas, nuotekų šalinimas ir kitos komunalinės paslaugos.*

Kolektyvinės apsaugos statiniai turi būti žymimi šiuo specialiuoju ženklu:

Darbuotojų aprūpinimas asmeninės apsaugos priemonėmis

Ūkio subjekto, kitos įstaigos vadovas, įgyvendindamas civilinės saugos sistemos uždavinius, siekiant apsaugoti ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojus gresiant ar susidarius įvykiui, ekstremaliajam įvykiui ar ekstremaliajai situacijai, pagal poreikį aprūpina darbuotojus asmeninės apsaugos priemonėmis.

Ūkio subjekte, kitoje įstaigoje turi būti numatyta ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų apsaugos nuo jų gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksnių aprūpinimo asmeninės apsaugos priemonėmis organizavimo tvarka, asmenų, paskirtų atsakingais už asmeninės apsaugos priemonių

išdavimo organizavimą, pareigybės. Tai aprašoma ūkio subjekto, kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plane (jei ūkio subjektas, kita įstaiga šį planą rengia).

!!! Veiklos vykdymui užtikrinti būtinos priemonės ir asmeninės apsaugos priemonės, numatytos vadovaujantis Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, ūkio subjektų ir kitų įstaigų, savivaldybių administracijų kaupiamų veiklos vykdymui užtikrinti būtinų priemonių ir asmeninės apsaugos priemonių, reikalingų nustatytų galimų pavojų atveju, atsargų sąrašo sudarymo ir jų kaupimo principų aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 17 d. nutarimu Nr. 286 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo atitinkamų nuostatų įgyvendinimo“, gali būti įtraukiamos į materialinių išteklių žinyną arba jau parengtas ir patvirtintas veiklos vykdymui užtikrinti būtinų priemonių ir asmeninės apsaugos priemonių atsargų sąrašas gali būti pridedamas prie ekstremaliųjų situacijų valdymo plano.

VI. REAGAVIMAS Į ĮVYKIUS, EKSTREMALIUSIUS ĮVYKIUS IR EKSTREMALIĄSIAS SITUACIJAS. ĮVYKIŲ, EKSTREMALIŲJŲ ĮVYKIŲ IR EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ PADARINIŲ ŠALINIMAS

Įvykių likvidavimas yra įprasta civilinės saugos pajėgų veikla. Jie yra valdomi pagal aiškias ir įprastas procedūras. Ekstremaliosios situacijos valdymas skiriasi nuo įvykio likvidavimo, yra daug sudėtingesnis, nes iškyla papildomos, dažnai neįprastos užduotys ir atsiranda poreikis kartu veikti institucijoms, kurios retai veikia kartu.

Ekstremaliųjų situacijų valdymas – tai civilinės saugos sistemos subjektų veiksmai, kuriais siekiama išgelbėti gyventojų gyvybes, išsaugoti sveikatą ir turtą, atlikti gelbėjimo, paieškos darbus, atkurti būtiniausias gyvenimo ir veiklos sąlygas taip pat apsaugoti aplinką.

Skirtingo pobūdžio ekstremaliosios situacijos atrodo labai skirtingos, tačiau ekstremaliųjų situacijų valdymas paklūsta tam tikroms bendroms taisyklėms. Reaguojant į bet kurio pobūdžio grėšiančias ar susidariusias ekstremaliąsias situacijas keliami ir sprendžiami iš esmės tokie patys uždaviniai: vertinama situacija, mažinamas pavojus, apsaugomi gyventojai, priimami reikiami sprendimai, telkiami reikalingi ištekliai.

Ūkio subjekte, kitoje įstaigoje galimų pavojų, nustatytų atlikus galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę, kurių rizika įvertinta kaip labai didelė ar didelė, likvidavimo ir jų padarinių šalinimo organizavimas ir koordinavimas aprašomi ūkio subjekto, kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plane.

Plane detalčiai aprašomi veiksmai, kaip bus organizuojamas padarinių šalinimas, kokie bus patelkiami ūkio subjekto, kitos įstaigos padaliniai ir (ar) specialistai, nurodomi konkretūs ūkio subjekto, kitos įstaigos padalinių ir (ar) specialistų veiksmai, išvardijamos kitų tarnybų, ūkio subjektų ar savivaldybės pajėgos, pasitelkiamos esant būtinybei. Taip pat aprašomi ūkio subjekto, kitos įstaigos vadovo ar jo įgalioto asmens veiksmai organizuojant ir koordinuojant gelbėjimo darbus įvykių metu ir jo priimtų sprendimų įgyvendinimas, nurodoma, kaip bus vykdomas atliekamų likvidavimo darbų koordinavimas, kokie darbuotojai atsakingi už informacijos gavimą ir teikimą įvykio vietoje dirbantiems specialistams, savivaldybės, kitų institucijų ar tarnybų atstovams.

Jei ūkio subjektui, kitai įstaigai yra numatyti uždaviniai savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane, aprašomi ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų veiksmai, gavus savivaldybės administracijos direktoriaus reikalavimą dėl savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane nurodytų užduočių vykdymo ir (ar) turimų materialinių išteklių teikimo pagal pasirašytas sutartis, ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų veiksmai, gavus iš savivaldybės administracijos direktoriaus nurodymą ūkio subjektui ar kitai įstaigai priklausančias (valdomas) patalpas, statinius pritaikyti gyventojų kolektyvinei apsaugai, jei ūkio subjektui, kitai įstaigai priklausančios (valdomos) patalpos

ar statiniai yra įtraukti į savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintą kolektyvinės apsaugos statinių ir priedangų sąrašą.

Ūkio subjektai ir kitos įstaigos, kurios užtikrina gyvybiškai svarbių paslaugų teikimą, socialinės paramos, švietimo paslaugų, komunalinių paslaugų, asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų tęstinumo užtikrinimą, plane turi numatyti priemones veiklos tęstinumui užtikrinti pavojų metu. Siekiant užtikrinti veiklos tęstinumą pavojų metu, plane turi būti aprašyti šie reikalavimai:

- ✓ identifikuotos svarbiausios veiklos sritys, kurios galimų pavojų metu būtų vykdomos nepertraukiamai, ir veiksmai, kurie būtini užtikrinant nepertraukiamą svarbiausių funkcijų vykdymą;*
- ✓ numatyti minimalūs žmogiškieji ir materialiniai ištekliai, kurie reikalingi vykdant svarbiausias funkcijas ir veiksmus;*
- ✓ nustatytos veiklos sritys ir veiksmai, kurių vykdymas galimų pavojų metu gali būti laikinai nutrauktas arba apribotas.*

VII. ATSAKOMYBĖ UŽ CIVILINĖS SAUGOS REIKALAVIMŲ NEVYKDYMĄ AR PAŽEIDIMĄ

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas

„526 straipsnis. Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo ir kitų civilinę saugą reglamentuojančių teisės aktų nevykdymas ar pažeidimas

1. Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo ir kitų civilinę saugą reglamentuojančių teisės aktų nevykdymas ar pažeidimas

užtraukia įspėjimą arba baudą asmenims nuo keturiolikos iki trisdešimt eurų ir įspėjimą arba baudą juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo trisdešimt iki šešiasdešimt eurų.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą asmenims nuo trisdešimt iki keturiasdešimt eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo šešiasdešimt iki devyniasdešimt eurų.

3. Šio straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas karo, nepaprastosios padėties, mobilizacijos, karantino, riboto karantino metu, taip pat susidarius ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, jeigu ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis kelia pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai,

užtraukia baudą asmenims nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio penkių šimtų eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo vieno tūkstančio penkių šimtų iki šešių tūkstančių eurų“.